

De Sabadell i el seu rodal

El carrer de Sant Antoni i el Portal de Terrassa

per Joan Alsina i Giralt

M'ha semblat adient una curta digressió sobre els colomars ja que un d'aquests edificis era part important en aquest sector de Sabadell.

Marc Terenci Varró, una cinquantena d'anys abans de Crist, deia en la seva obra "Rerum Rusticarum": "El colomar es fa com una gran cúpula coberta de volta, d'un sol portal estret i finestres púniques o més ampletes, amb filats a cada banda, de manera que tot el local sigui clar i que ni serp ninguna ni cap altre animal nociu hi pugui entrar. Part de dins totes les parets i voltes

Feu, i dels seus voltants, dels que voldria parlar avui.

Es fa difícil moltes vegades la determinació exacta de la situació dels carrers i, especialment, dels noms amb què s'havien conegut; molt correntment la informació que es va trobant és plena de dobles denominacions que originen força dubtes.

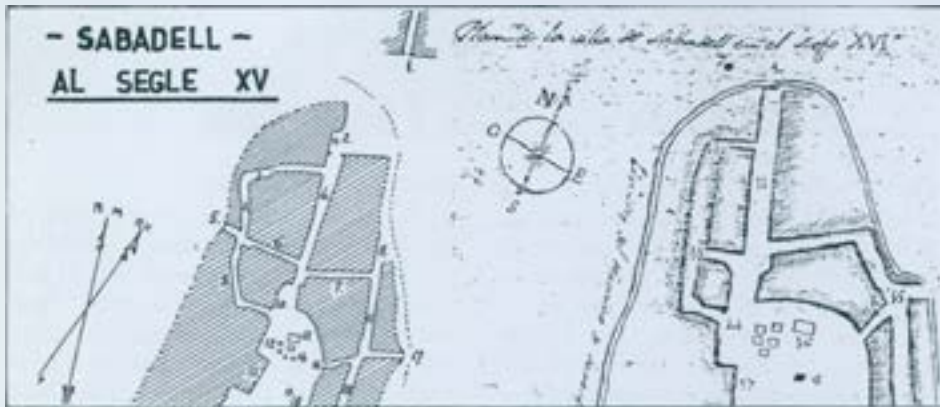
Així passa amb el ben reduït espai que forma avui l'encreuament dels actuals carrers Sant Antoni i Jesús.

El carrer més important d'aquests

de Terrassa el qual de present està tancat. La qual Torra està al cantó de la muralla; i aquella estigui adobada per obs per a tenir consell, i aquell han tingut per les eres i altres llocs no honets per a semblants actes".

El text d'aquesta Ordinació ens porta a un nou lloc d'aquells voltants: el Portal de Terrassa.

Ja el document que hem vist, del 1413, ens parla del carrer d'En Botet situant-lo "prop del Portal de Terrassa"; i una escriptura de 1498 diu: "carrer d'En Botet, que va al Portal de Terrassa". I no sols el

Plànols de Sabadell.

S.XV segons Carreras en "Elements d'història de Sabadell"

S.XVI segons Bosch en el manuscrit dels "Anales".

Curiosament, mentre Carreras (S.XV) indica el Portal de Terrassa (5), Bosch (S.XVI) no ho fa.

s'eixalben d'estuc molt prim i a l'entorn de les finestres, de fora, que ni cap rata ni cap llangardaix pugui enfilar-se als colomars; car res hi ha més temorenc que el colom".

Aquesta cria de coloms, així com l'existència de colomars, devien ser força estesos en el Sabadell de darreries de l'edat mitjana; ens ho fa creure el fet que diversos llocs de la vila eren coneguts amb el nom de Colomer o Colomar.

L'any 1583 trobem esmentat "El Colomer, a cerç amb la Cobertera"; aquest Colomer, que trobem força vegades esmentat així, Colomer sense cap afegit, el trobem, als volts del 1700, amb el nom de "mas Colomer, antigament mas Martina". Es fa difícil saber si aquest mas Colomer pren el nom d'un antic colomar o del cognom Colomer, no molt corrent però sí existent en el Sabadell d'aquells temps.

D'un altre colomer ens parlen també els documents; una escriptura de 1678 ens esmenta "el colomer del Raval, a sol ixent amb el camí que va al Convent dels Caputxins".

I un document de 1413 diu: "En el carrer d'En Botet, o al Colomer, prop del Portal de Terrassa, a ponent amb la muralla de la vila".

És d'aquest carrer del Colomer d'En Botet, més tard, com veurem, Colomer d'En

encontorns, i com hem vist en el document de 1413, era l'anomenat carrer d'En Botet, l'actual carrer Jesús, possiblement també l'actual passatge cobert entre els carrers Manresa i Jesús; també dit Colomar d'En Botet.

El carrer d'En Botet no era obert fins al carrer dels Valls com ho és ara sinó que es desviava cap a la plaça de l'Àngel; el darrer troç s'anomenava carreró d'En Martínez. L'obertura fins al carrer dels Valls i el tancament del carreró d'En Martínez foren realitzats ja ben entrat el segle actual.

Del colomar, sembla força important com anirem veient, se'n digué més tard, possiblement pel pas de les propietats dels Botet als Feu, Colomar d'En Feu, com ens esmenten diversos documents ja a inicis del segle XVII; curiosament en aquests mateixos temps apareix força sovint esmentat no ja com a Colomer sinó com a Torre d'En Feu i, més tard, a darreries del segle XVIII, com a Torre d'En Casalí.

És molt probable que l'antic Colomar i la Torre siguin la mateixa cosa i no altra cosa que la Torre que donà lloc a l'acord que ens ve recollit en l'Ordinació del 22 de juliol de 1561: "Que sia adobada del millor modo que estigui bé aquella Torre la qual és en la muralla de Sabadell vora el Portal anomenat

Portal era a prop sinó que a voltes prenia el mateix nom que el carrer: "Portal d'En Botet o de Terrassa", diu un document de 1423.

No és fàcil situar exactament on era el Portal de Terrassa; sembla, però, que estava a l'actual carrer de Sant Antoni i ben aprop del també actual carrer de Jesús.

La creixença de la vila per terres de la Barrumera, actual carrer de Gràcia, especialment a darreries del segle XVI, van fer que l'antic Portal de l'Estudi, a l'entroncament dels carrers de Gràcia i de la Rosa, fos traslladat bon troç més amunt del carrer de Gràcia; amb motiu d'aquest trasllat deixà possiblement d'utilitzar-se l'antic Portal de Terrassa. Recordem que en el document de 1561 que ja hem vist hi consta: "el Portal anomenat de Terrassa, el qual de present està tancat".

Dos altres noms amb els quals era conegut també el carrer d'En Botet són el de carrer de Na Burguesa i el de els Scasots.

El carrer de Na Burguesa sembla que era sols el que avui és "cul de sac" del carrer Jesús, que abans, però, tenia sortida a la plaça Major per l'anomenada Volta d'En Turull. Una Ordinació de 22 d'abril de 1571 ja ens parla d'una "volta en el carrer que va de la plaça als Scasots"; i una escriptura de 1730 ens en fixa el propietari en aquell

moment: "la casa d'En Turull, en el carreró que va de la plaça als Scasots". I Bosch i Cardellach, en els "Anales", ens ho confirma: "1712 - Se mandó dar por establecimiento la Volta dicha de casa Turull en la Plaza Mayor, abriendo una puerta en ella... y salia dicha Volta a lo que llamaban els Scasots".

Hi ha, però, una ben complicada barreja de noms. Mentre un document de 1589 ens parla de "el carrer anomenat d'En Botet o dels Scasots", un altre de 1599 ens diu: "en el carrer dit de Na Burguesa o els Scasots". L'existència d'aquests casalots (Scasots els anomena sempre tota la documentació vista) ens ve confirmada per una escriptura de 1510 que parla d'un "hort en la vila de Sabadell, que abans eren cases, en el lloc anomenat el Colomer d'En Botet o el Portal de Terrassa".

I un altre nom, aquest més tardà, és el de carrer d'En Feu; és en un document de 1704 que el trobem: "els casots, anomenats ara carrer d'En Feu".

Una altra duplicitat de carrers amb el mateix nom ens ve donada per Botet-Manresa; mentre en un capbreu de Galzeran Marquet, de 1446, ens vénen ben diferenciats: "en el carrer major dit de Manresa" i "en el carrer dit d'En Botet, prop del Portal de Terrassa", un altre document, de 1561, ens parla del "carrer d'En Botet i ara de Manresa".

Miquel Carreras en els seus "Elements d'Història de Sabadell" diu que durant el segle XV "el carrer d'En Botet començà a dir-se de Manresa i el nom primitiu passava a designar l'actual carrer de Jesús". És possible que fos així, però potser aquest canvi de nom es produí abans del segle XV, ja que un document de 1383 diu: "en el carrer anomenat de Manresa o Cap sa vila".

Altre lloc, ben determinat, en aquest paratge fou el que es conegué amb el nom de Quatre Cantons. Es comencen a trobar referències amb aquest nom a darrerries del segle XVIII. Els Quatre Cantons no eren més que l'encreuament dels actuals carrers Jesús i Sant Antoni. Cal recordar que el que avui és passatge cobert entre el Passeig Manresa i carrer Jesús era, fins que s'eixemplà el passeig Manresa, carrer obert i continuació del de Sant Antoni.

L'existència d'aquests Quatre Cantons ens fa creure que en el segle XVIII s'havia obert ja el carrer Sant Antoni, inexistent fins aleshores. Bosch i Cardellach ens ho recorda en els seus "Anales" al dir-nos: "1712 - Entonces no estaba edificada la calle de Sant Antonio". I un document de 1728 ens parla de "l'hort d'En Feu, a migdia amb el nou carrer de Sant Antoni"; novetat que ens confirmen uns altres papers de 1729: "en el carrer dels Scasots, a migdia amb el nou carrer de Sant Antoni". □

GALERIA VIVES

OBJECTES DE REGAL

ESPIRALL, 2 - CANTONADA SANT PAU
TELÉFON 725 55 58
SABADELL

**MUTUA
SABADELLENCA
D'ACCIDENTS**

**MÚTUA
SABADELLENCA
D'ACCIDENTS**

Mútua Patronal
d'Accidents de Treball
núm. 16

ILLA, 45 - TEL. 725 13 00
SABADELL